

"Nifak ve şikak, kin ve adâvete sebebiyet veren tarafgirlik ve inat ve haset,.." Burada haset kinin sebebi gibi anlaşılıyor. İmam Gazali ise hasedin, kinin neticesi olduğunu ifade ediyor. İzah eder misiniz?

"**Kuvve-i gadabiye**" yani öfke duygusu, insanın fitratında bulunan üç temel duygulardan birisidir. Ve birçok kötü hasletler bu duygu ile gelişir.

Yüce Allah insanın hayatını devam ettirebilmesi için kuvve-i şehviye, kuvve-i gadabiye ve kuvve-i akliye denen üç mühim kuvve insanın fitratına yerleştirmiştir. Bu kuvveler yerinde kullanıldığı, istikamet üzere istimal edildiği zaman kişiyi dünyevî ve uhrevî saadete nail eder.

Üstadımız bu inceliğe şu şekilde işaret ediyor:

"Tagayyür, inkılâp ve felâketlere mâruz ve muhtaç şu insan bedeninde iskân edilen ruhun yaşayabilmesi için üç kuvvet ihdas edilmiştir. Bu kuvvetlerin,

***Birincisi*, menfaatleri celp ve cezb için kuvve-i şehviye-i behimiye,**

***İkincisi*, zararlı şeyleri def için kuvve-i sebuiye-i gadabiye,**

***Üçüncüsü*, nef' ve zararı, iyi ve kötüyü birbirinden temyiz için kuvve-i akliye-i melekiyedir."**

"Lâkin, insandaki bu kuvvetlere şeriatça bir had ve bir nihayet tayin edilmişse de, fitraten tayin edilmemiş olduğundan, bu kuvvetlerin her birisi, *tefrit, vasat, ifrat* namıyla üç mertebeye ayrılırlar."⁽¹⁾

Kuvve; selahiyet, iktidar, güç, fikir, niyet, duygu ve meleke gibi mânalara gelir.

Kuvve-i gadabiye, insanın kendini tehlikelerden muhafaza etmesi için Allah'ın bahşettiği müdafaa ve defia kuvvesidir.

Kuvve-i gadabiyenin tefrit mertebesi cebanettir.

Cebanet; korkulmaması gereken şeylerden dahi korkmaktır.

Kuvve-i gadabiyenin ifrat mertebesi tehevürdür.

Tehevür; hiçbir şeyden korkmamaktır.

Kuvve-i gadabiyenin vasat mertebesi ise şecaattir. **Şecaat;** kahramanlık ve yiğitlik demektir. Şecaat sahibi insan din, vatan ve namus uğruna canını feda eder.

“Afâtın şiddetlisi nedir?” diye sorduklarında Resulullah Efendimiz (asm): **“Allah’ın gadabıdır.”** diye buyurmuş, **“Bundan kendini muhafaza edip, kurtulmanın yolu nedir?”** diye sorduklarında ise: **“Gadab etmemek ve ondan uzak durmaktır”** diye cevap vermişlerdir.

Tarafgirlik, inad ve hasedin kin ve düşmanlığı körüklediği çok açık bir hakikattir. İnsan durup dururken kimseye düşman olmaz. Ya tarafgirlik duygusu ile ya çekememezlik hissiyatı ile ya da inadından dolayı düşman olur.

Yani bütün kötü hasletlerin temeli **şehvet, öfke ve yoldan çıkmış akıldır.** Lakin kin ve düşmanlığı körükleme ve tahrik etme açısından, hased ve tarafgirliğin tesirini inkâr etmek mümkün değildir. Etrafımıza baktığımızda bile bunun binlerce misalini görebiliriz.

Yani insan "*önce düşman olur, sonra hased eder*" değil, "*önce hased eder, sonra düşman olur*" görüşü daha makuldür. İmam-ı Gazzalî Hazretlerinin ifadesini kuvve-i gadabiyenin temel bir duygu olması açısından değerlendirebiliriz. Ya da bazen sebep netice, netice de sebep olabilir.

(1) bk. [İşârâtü'l-İ'câz, Fâtiha Sûresi Tefsiri.](#)